

Get Zikui
March 3, 1996

1) R' Gershom – get zikui

רמ"א אבן העזר הלכות גיטין סימן קיט סעיף ו
אבל ר"ג החרים שלא לגרש אשה שלא מדעתה, אם לא שעברה על דת, וכמו שנתבאר לעיל סי' קט"ו. ואפ"י אם רוצה ליתן לה הכתובה, אין לגרשה בזמן הזה שלא מדעתה (סמ"ק סי' קפ"ד).

שולחן ערוך אבן העזר הלכות כתובות סימן קטו סעיף ד
איזו היא דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל. ואלו הם הדברים שאם עשתה אחת מהם עברה על דת יהודית: יוצאת לשוק או למבוי מפולש או בחצר שהרבים בוקעים בו וראשה פרוע ואין עליה רדיד ככל הנשים... בכל אחד מאלו תצא בלא כתובה, אם יש עדים שהתרה בה תחלה ועברה על התראתו. ואם אין עדים, תשבע שהוא כדבריה. ואם רצה לקיים אותה אח"כ, אין כופין אותו להוציאה, מכל מקום מצוה עליו שיוציאנה. הגה: ואינה יכולה לעכב על ידו שלא יגרשנה, ויכול לגרשה בעל כרחיה, ואין בזה משום חרם ר"ג (תשובת מוהר"ם בהגהות מרדכי דיבמות וכן הוא ברשב"א סימן תתקנ"ז).

רמ"א אבן העזר הלכות פריה ורביה סימן א
י"א מי שהמירה אשתו, מזכה לה גט ע"י אחר ונושא אחרת, וכן נוהגין במקצת מקומות (פסקי מהרא"י סי' רכ"ו / רנ"ב). ובמקום שאין מנהג אין להחמיר ומותר לישא אחרת בלא גירושי הראשונה (שם מנהגי רינ"ס).

חלקת מחוקק סימן א ס"ק יט
מזכה לה גט ע"י אחר - משמע מדבר הלמד מעניינו דהטעם הוא כדי שהבעל לא יעבור על תקנת ר"ג וכן הוא בהדי' בת"ה סי' רל"ז ומהרי"ק סי' קמ"א אכן בד"מ כתב טעם א' דבמקום שנוהגין ביבום יש לחוש שמא ימו' הבעל בלא בנים ותתייב' אשתו ובאמת היא צר' סוטה ואינה עולה ליבום וסיים שם ולכן מנהג יפה הוא במקום שנוהגים ביבום:

2) Bais Din Writes a Get for the Husband (without his knowledge)

דברים אחדים (ר' אליהו קלאצקי) עמוד 25 – 26, 30 – 31

מג) כתיבה וחתמה טובה בפשיטת לאלהר לחיים טובים ארוכים ומתוקנים כדכה כל טוב לכבוד גאון עין הגאון הגדול עטרת הפארת ישראל וכו' וכו' מהודיר אליהו שליט"א קלאצקי מלפנים הגאב"ד דלובלין וכעת בירושלם עיר קדשנו.

הגני לבקש את דום גאון כתיב לחטול על האי עלובהא ולהודקק לענינה הנה האשה בהיותה עוד כמעט בימי ילדותה בגלותה נשאת לאיש ושמו שימשיך ווערכין בעיר וויאזמא, בשנת ההדע"ו בסוף החורף ונתעברה ונלקח בעלה למלחמה והי' לה מכתבים ממנו, ואח"כ נקרא להפראנט וקבלה עוד איזה מכתבים ממנו, ואח"כ הולידה אשתו בן זכר וכתבה לו את זה וטאו לא השיגה שום השובה או מכתב ממנו וכאשר חקרה אצל ערכאות, הממשלה והשיגה השובה מחדש יולי שנת 17 למספרם, כי לא הגיע להם שום ידיעה מהאיש הזה מהדעיסטוויטעלנע ארמיע, ועוד השובה כי הסאלדאט ווערכין שמעון בהכאי של 19 סענטיאבר שנת 16 למספרם פראפאל בעו וועסטו היינו כי נאבד בלא ידיעה, הילד חי שתי שנים ומת, וזה יותר מעשר שנים שאין לה שום ידיעה ממנו גם כהבנו לוורשא ואין שום ידיעה ממנו, גם הועד הרבנים המפקח על העגונות שכתבו להם לא השיגו שום ידיעה, והאשה רכה בשנים בערך בת כ"ח שנה, והיא ענוטה ועגונה ומה נעשה להאי עלובהא, והדבר טובן כי האשה המשגת היתר מרבנים ואחר כן נשאת לאיש, היא שומרת דת כי לא יצאה מגבול הדת אבל האשה העגונה הנוסעת מחמה עיגונה לאדגענטיגע כדי להסתיר ענין עיגונה ולהנשא שם לאיש והיא חושבת בלכה כי היא נשאת באיסור הלא או יחבטל ממילא אצלה כל שמירת הדת כי היא חושבת כי הלא בין כך ובין כך היא עוברת איסורים ולמה זה השמור ענין נדה ושבת ומאכלות אסורות והלא היא אינה יודעת כי אם ניסת לא הצא והרי הוא בהיתר אצל בעלה, ובאמת הלא רב ההולכים בהכאי ואין להערכאות ידיעה ממנו ונאבד בלא ידיעה, הוא מחמת שנהרג, וכן רב ההולכים למלחמה ואינם כותבים מכתבים דנשותיהם וקרוביהם ובפרט לזאת האשה אשר חי אתה בשלום וכתב לה מכתבים ולא השיב על בשורת הילד הנולד, אין ספק כי רובם למיתה יותר ממים שאין להם סוף ואם ניסת לא תצא, אבל הלא האשה לא הדע מזה ותחשוב כי היא עוברת על דת ויבאו מזה הוצאות לא טובות, וחשבתו לנפשי כי הלא הר"א טוורדון במרדכי ועוד גדול שם במרדכי הלא התירו היכי דיש רוב

כי מת הוי כמו כמים שאין להם סוף אם עבר זמן רב לסמוך על האומד ולהתירה
 להנשא הואיל ומראורייתא שריא, וגם מדרכנן הוא רק ענין של לכתחילה דהרי
 אם ניסת לא תצא, ומביא שם ראיה מהא דהתיר רב אשי בצירבא מדרכנן מחמת
 אומדנא, והנמרא לא פליג עליה רק משום דלא סילי להאי אומדנא דאם איתא
 דסליק קלא אית ליה, אבל אם הוי אומד חזק לא הוי פליג נמרא על זה, והנה
 גם המכיים התיר כהר"א מווארדין, ולא אוכל להשיג ספרו, ובספר אנדרת אוזב
 מדברי מכיא ומדייק מדברי השאלתות המוכא במלחמות דס"ל נ"ב כהר"א
 מווארדין בשאלתות דהוי עקב דאילו נכרא דאויז למדינת הים אסור לה לכתיהו
 למהוי נכרא עד לעולם עד דאתי חר סהרא דמית וכן נכרא דשבוע במים
 שאין להם סוף אשתו אסורה לאינסבא עד דאתא סהרא ואמר דאסקיהו זן מיא
 כדשכיב, אלמא דכאזיל למדינת הים כתב דאסורא עד לעולם וכמבע במים
 שאין להם סוף דקדקו וכתב אשתו אסורא, אלמא דס"ל כהר"ם מווארדין, והגם
 דאנכי דחיה דיש לומר דהוי משום דבמים שאין להם סוף אם ניסת לא תצא,
 אבל פשט הפשוט כהר"ק הוא דס"ל כהר"א ווירדון, דהוי מצי לכתב דאסורא
 לכתחילה (ובאזיל למדינת הים כתב דאסורה לעולם היינו אפילו לזמן מרובה ולא
 כתב דאפי' כריעבר) ואין ספר השאלתות אצלו לראות את דברי אדמו"ר הגאון
 ד' נצי"ב זצ"ל בזה, והנה בשעת הרחק הוא נוכל לסמוך גם על דברי היחיד
 כמה שהביא ממשנה דעריית, ובפרט הכא דמסייע ליה דייק דברי השאלתות,
 ולצרף דברי וקנו הגאון שבות יעקב דכתב דברכה בשנים ורדופה להנשא,
 שעת הרחק כריעבר דמי ויש להשיאה לכתחילה ולפי"ז הלא גם החולקים בהא
 דלסמוך על דברי היחיד, יודו דכאינה רדופה להנשא יהיה כרוב הפוסקים
 דאסורה גם לזמן מרובה, וברדופה להנשא נסמוך על דברי הר"א ווירדון בצירוף
 השבות יעקב ולהתירה להנשא, והאשה גם הבעל דם מעירנו בריסק ולהבעל
 דוד בשערשאוו ואח באמריקא ואיך אפשר כי בזמן של שתיים עשרה שנה לא
 כתב לא לאשתו אהיבתו ולא לאחיו ולא לדודו, ואין ספק כי נהרג והלא גם
 בימי התרוסת הדשן התיר גדול אחר וכתב התרוסת הדשן שלא לסתור הוראתו
 כיון דיש אומדנות, והובא זה בשו"ע סעיף ט"ז ונראה דאותו גדול ס"ל כהר"א
 ווירדון, וכן כתב בספר מלבושי יו"ט חלק שני סי' באה"ע בסוף הסימן בשם
 האחרונים דבזמנינו שקבוע בי דואר בכל מקום ובזמן קצר נוכל להשיג ידיעות
 עדיף מהאומדנא של צירבא מרבנן, ואין בידי ספרו האחרונים ולא אדע מי הם
 אלו האחרונים, אבל עלי לסמוך על עדותו של המלבושי יו"ט וידוע לכבוד גאינו
 ג"י כי הגאון אב"ד דפה איננו מתערב בעניני הוראה אפי' של כיעתא בכותחא,
 ואבקש מכבוד גאון תורתו שליט"א אם יסכים לזה להתיר את האשה הנ"ל
 ולסמוך על הרוב שבהבאי של 19 סענט שנה 16 נהרג כפי השוכת הקרבאית
 שנאמר או בלא ידיעה, וא"כ אינה זקיקה לחליצה ולסמוך על הר"א מווארדין
 זעור הנדור שבמדרכי ועל האחרונים דבזמנינו עדיף ועל הא דהשבות יעקב,
 ולהתיר את האשה ונושיב ב"ד של ששנה ונתירוה, ומצוה גדולה להודקק
 לזה, ויבודק ביג שליט"א בכל טוב ברכה ובכתיבה וחתומה טובה ואריכות
 ימים וימלא כל משאלותיו לטובה,

מוקירו שמחה ועליג מו"ן פה בריסק.

מד) ולכאורה יש מקום לומר דביון שכל ההיתר המפורש בשו"ת שבות
 יעקב הנ"ל הוא דק מצד הדחק ממילא יש לכתחילה לנקש עצה ותקון גם קמו
 שמיא ע"י מה שב"ד יזכה לה גט (ע"י כספרי מלוואים ס"ו צ"ג וקצ"ב וספרי מלוואי
 אבן ס"ו כ"ט) כיון שאינו מפסיד בגירושין שהרי אין לו שום תועלת במה שהוא
 קשורה בו וממילא אולי יש יכולת ביד ב"ד לומר לסופר ולעדים לכתוב ולחתום
 בנשין של גט משום דשליחיתא דבעל קעבדי דבכה"ג רמיא הייבא עליו
 שיגרשנה, וע"י מ"ש אור זרוע הלכות פסחים סימן רכ"ד דכשאינו מפסיד משום
 מהני מה דהוי זכות לדידי' והגם דכשאין הסופר שומע מפי הבעל אינו כזהב
 לשמה שאנו היבא דסתמא לגירושין עומדת דכה"ג סמכו דעתייהו דסיפר ועדים
 לכתב ולחתום לשמה כמבואר בספר בית ישראל להנה"צ הסניד בקאנונין זצ"ל
 דמהני מה שיש אומדנא שזה זכות הבעל וע"י מ"ש הרמב"ן גיטין דנ"ב היבא
 כאמרי ברוך יור"ד ס"ו שכ"ה.

ואל מי מקדושים אפנה . להציע לפניהם שאלה . בדבר ענונה . להשיב מענה . על פי דת כלולה .

ובשנה הנ"ל תקנ"ט ד' סיון נסעו דרך קהלתינו ק"ק סטאשוב בע"מ היווני' ונתעכבו בק"ק סטאשוב יום או יומים . ואחד מבצ"מ היוונים שעמד אלל איש אחד מפק"ק שמו ר' דוד הענדליש התחיל לדבר בלשוניו כה' מן היסודים . וכשמוע ר' דוד הנ"ל שבצ"מ הנ"ל מדבר כלשון היסודים הי' מסתכל בפרטוף פניו . והכיר ר' דוד הנ"ל שהוא בעלה של האשה שפרה הנ"ל מחמת שהי' ר' דוד הנ"ל עם בעלה חברים יחד . וכאשר הכיר אותו התחיל ר' דוד הנ"ל לדבר עמו בלשון יהודי . דוא ביסט דאך מיין איך פייביל דוא האכט צכאן דיין ווייז . וכאשר דבר אליו בדברים האלה לא השיב כלום רק אמר לו שהוא ממדינה זו ותו לא . גם אשתו של הבעה"ב שהי' עומד עם הבעה"מ הנ"ל וגם שאר נשים שהיו מכירים אותו לשעבר היו כולם אומרים שזה בעלה פייביל . גם היו מנכים אותו כשבאס איזה אשה מבית אחר לפניו היו אומרים לו בדרך שאלה זו היא אשתך ואמר לאו . אח"כ שלח הבעה"ב להאשה שפרה ובאסה לפניו וכאשר ראה אותה החזיר פניו לאדדים . ולא הי' רוצה לדבר שוב בלשון היסודים אך שאל בלשון יון על אחות האש' שפרה הנ"ל . וכאשר נשמע הדבר פ"ק סטאשוב הלכו איזה חכמים מפ"ק להאדון הפולקאוויק של היוונים ובפרו לו המעשה . והשיב הפולקאוויק שינויה את עצדיו לבדוק אותו . ואם הוא נימול או לאו . וכן עשה ושלח שני בע"מ לבדוק אותו ואמרו להפולקאוויק שהוא ערל . אח"כ הפלירו בו ובקשו מאתו שיאמר האמת . ואמר ביום ש"ק ערב שבועות קודם שנסע מפ"ק שהאשה שפרה הנ"ל הבא אחריו לאיזה מקום אשר הוא הולך ושם ידבר עמה ויתן לה גט פטורין . ומחמת שהי'

מעשה שהיה כך היה פ"ק סטאשוב יש אשה אחת ושמה שפרה בת מוס' אהרן ושם בעלה הי' שרגא פייבל בן מרדכי מק"ק חמעלניק . ושנה אחת אחר הנשואין של האשה הנ"ל עם בעלה הנ"ל . נסע בעלה שרגא פייבל למרחקים ושהה שנים עשר שנים שלא נשמע ממנו שום ידיעה איך ואגס פנה דרכו . רק אחר שמונה שנים מעת נכיעתו מביתו חזרמן שעמדו צכאן ק"ק סטאשוב בעלי מלחמות פרייסין זמן רב צבתי היסודים . וגם צבית האשה שפרה הנ"ל עמדו ג"כ מבצ"מ הנ"ל . ושאלו בע"מ הנ"ל את האשה על בעלה . ובני הבית ספרו להם המעש' שבעלה של האשה שפרה נסע ממנה זה שמונה שנים ולא נשמע ממנו . אח"כ נסע חיל הפרייסין הנ"ל לע"מ מקהלתו . ואחר ערך שנה אחת נשנסעו מפק"ק צא אגרת מווארשא לכאן מבצ"מ א' שהיה עומד צבית האשה שפרה צביתו בק"ק סטאשוב . וכך היה כתוב באגרת שלו בלשונו . דיה אשה שפרה זאל וויסן אז איך מאן גיפינד יך לויסן דיה פרייבישע רעקרוטין . דיה וואס איך האב גיפירט לו דער קאמאנדי . ער האט גיזאגט אז ער איז נוק"ק חמעלניק . און ער האט היין ווייב בק"ק סטאשוב זיא הייסט שפרה . זה תוכן האגרת הנ"ל . וכשמעס האשה דברי האגרת מיד שלחה את אחיה לע"מ ווארשא לחקור ולדרוש ולא יכול לצא לידיעה ברורה באיזה קאמאנדי הוא ולריק יגיעתו . ואח"כ צא עוד אגרת מבצ"מ הנ"ל והי' כתוב בו כמו באגרת הראשון . ובשנה שעברה שנת תקנ"ט לפ"ק אחר חג הספסח צא עוד אגרת שלישי מבצ"מ הנ"ל והי' כתוב בו איך שברח בעלה מן הקאמאנדי פרייסין הין איז לו גישטארין לו דיה יוויס :

בשנת ה'ל"ג ערב שבועות וגם מחמת צדיקה
הערלים שאמרו שהוא ערל. היו מחשים ומעללים
אותה ולא נסעה אחריו:

אחר כל זאת בחדש אלול שנת תקל"ט לפ"ק
ה'ל"ג בא אגרת אחד מק"ק קעלין מסאדון
הקאפיטיין מהומים שהיו עובדים דרך קסלתינו.
והאגרת ה'ל"ג נכתב לאב"ד וראשי הקהלה דק"ק
סעאשוב. זהו' כחוב שם באגרת ה'ל"ג על ידי
הקאפיטיין ה'ל"ג בפקודה בעל האשה שפרס ה'ל"ג
ששמו שרגא פייביל. ובזה הלשון איך שרייב איך
אז עם גיפינד זיך אין מיין רעגעמאנט אין
יהודי מומר הייסט לע"ט אנדרייז. און דער שם
יהודי איז פייביל בן מרדכי מחמעלניק און ער
האט אין ווייב בקהלתהס ק"ק סעאשוב זיא הייסט
שפרס. און איז משפחה הייסט ראבינאוויץ האט
דער פייביל מיך גיבעטיין אז איך זאל לו איך
שרייבין דען בריב מחמת ער איז חולה און איז
שוין איין געטויפטער ווער ווייס אויב ער וועט
שוין קאנן קומין לביתו לו זעהן זיך מיט היד.

און פילייכט קאן אשהו שפרס נאך בגליקן ווען
זיא וועט נאך נעמיין איין מאן בכן זאלט היד זעהן
לו געבן דער אשה איין גט אהן באהרגונג אזוי האט
ער מיך גיבעטיין אז איך זאל שרייבין ליהודים
בנק"ק סעאשוב. און מיר ג"כ באהנט אז ער
איז גיוועזן מקודס אלל הפרייסין און ער איז
אנעלאפין לו דיא יוונים. ע"כ תוכן אגרת ראשון:

אח"ז בחדש מרחשון דהאי שחא תק"ס לפ"ק בא
עוד אגרת מהקאפיטיין ה'ל"ג ממקום
שקורין רעגן שפורק וכך הי' כחוב בו איך שבה
המומר אנדרייז להקאפיטיין ה'ל"ג ושאל לו אם הי'
לו איזה ידיעה מק"ק סעאשוב. און אוב מען
האט שון דיא אשה שפרס גט גיגעבן. באשר ער
האט שוין גישרייבין בריב און ער האט נאך קיין
ידיעה נישט גיהאט שון ק"ק ה'ל"ג. בכן שרייב
איך ווידער אוב מען האט איהר נאך קיין גט
גיגעבין בעט איך זייער אז מען זאל איהר גט געבן
בלי עייטב און מיר איין תשובה לו שרייבין על

הכי דואר המוקדם. ע"כ לשון אגרת השניה
בפעם השניה. והי' חתום בסופו הקאפיטיין
ה'ל"ג. גם המומר חתם ח"ע בכתב ולשון יהודי
בזה"ל. פייביל בן מרדכי יל"ו. דער נאך איז
ווידער גישטאמין בזה"ל. ער האט אונך גיבעטיין
אז מיר זאלן זיך אונטר שרייבין. ישראל במוס' לבי
יל"ו. דאס איז דאס לשון פון דיא עדות. וואס
אוף דען בריב זעמן גיוועזן גיחממת. משה במוס'
יעקב יל"ו:

אח"ז שבה אגרת השנית לפס ק"ק כתבו
התשובה להאדון הקאפיטיין ובקשנו מאתו
אז ער וויל האבין אז דיא זאך זאל נגמר ווערין
אז האשה שפרס זאל בקומין איין גט. זאל ער
דעס מומר דארט פיהן לפני כל יודעי דה ודין
דהיינו לפני האב"ד הסמוך לשם. ובדאי הס
יעשו כדת וכהלכה על פי הדברים של המומר
שיאמר לפניהם. גם בתוך האגרת שכתבו להאדון
שלחנו רוף בחובו אגרת ליהודים הנמלאים שם
במדינה הזאת שיעשו עשה"ט בדברם עם המומר
ה'ל"ג וגם כתבו ליהודים את כל המעשה ה'ל"ג:

ובהיום בשבוע זאת יום ג' כ"ד טבת תק"ס
לפ"ק בא אגרת השלישי מהאדון
השובה על אגרת ששלחנו לו מפ"ק וגם האגרת
ששלחנו ליהודים הושב לנו רוף בחובו. וזה
השובתו בזה"ל איך האב אייער בריב מקבל גיוועזן
דען וואס איר האט לו מיר גישריבין און ג"כ דען
וואס איהר האט גישריבין ליהודים איך וואלט
גיוויס אזוי גיטאן ווי איר האט מיר גישריבין. נאר
אייער בריב איז שוין לו שפעט אן גיקומין ער איז
שוין פריער דער שאהין גיווארין אין איין פאטילקע
האט ער גילעבט נאר לוויא שעה דער נאך און
איז מת גיווארין עכ"ל האגרת השלישי. ובסוף
דבריו כתב בזה"ל און פון מעהר וואליר לאזט ער
אויז אין זיין בריב אז ער האט גישייבין גם כן
חתמן זיין קאמראט לו איין בלייגונג:

פאשקע קאפיטאן מיוונים. מאקלפייע קאפיטאן
מיוונים. עכ"ל השאלה הבאה לפני:

וכבר הבאתי מ"ש הגאון מקאזנין ז"ל דבאשת מומר וכן מי
 ישיגן את אשתו שנים רבות סתמא לגירושין קייבא ואפשר לביד
 לזכות לה גט דלהבעל ידאי הוי זכות שיגרש את אשתו הרחוקה
 מסנו והוא בחוקתו שלא יוכל לבא אליה דהא החוקת חיים שיש לו הוי רק
 לשעבר ולא להבא דהא אין איכלת בתרומה מצד החשש ספק שמא ימות בעלה
 הכהן לאחר הגע ואילו הוי ביד יודעין את מקומו ושהוא בחיים ושאינו יכול
 לבא אליה היינו כופין אותו לגרשה מטעם זה נהנה זה לא חסר והחוקת חיים
 שיש מן הדין לשעבר אינו משנה המציאות מה שהוא זכות גמור לדידי מה
 שאינו קשור בה ואין להקטית דלפ"י אמאי אמרינן דבעיגונא הקילו שלא התעגן
 הרי יש לה הקנה ע"י גט דהא ליתא דאבתי התעגן והשב זמן רב עד
 שיפקע ממנה שעבוד הבעל וחסשו חז"ל להקנתה שלה ובשכבר הימים בא
 מעשה לירי שהי' גילוי דעה מצד הבעל קודם שהלך למלחמה דניחא לו
 שתתגרש ע"י עליה והוריתי להתיר ע"י זיבוי גט ע"י ביד והסכים
 לזה להלכה למעשה הגאון הנדון ר"י מאיר ארק זצ"ל והובא זה
 בספרי מלואים סימן קכ"ב, וגם יש סמך קצת מ"ש בירושלמי פ"י
 דיבמות וז"ל כשהירו עד השש שנים אסורה סכאן ואילך מותרת שכבר בארתי
 בספרי שם דאי נימא דמירי הירושלמי לענין שיהא יהא עקירת גוף הא אפילו
 כשטורין להתיר אחרי יב"ח או היכף כשנולד לנו הספק נהי שיש חוקת אי'א
 יחוקת חי אבתי ליה זה עקירת כל הגוף והוי דוגמת כשהירו דשומרת יום
 כשראתה בלידה מותרת ובע"כ צ"ל לענין דכינה הירושלמי שטעו להורות
 דגם שהבעל קיים כשנתענגה המש שנים מותרת ומסולא יש כשמעות סכאן
 לאמר שלאחר עיגון המש שנים נפקע שעבוד הבעל ומצד זה הוי מקום
 למעיה גם לענין האיסור ומצד זה הוי מקום לומר שגם אי קמי שמיא גליא
 שהוא בחיים כיון שכבוד הדבר שלא ישוב אליו הגט שיזכה ביד הוא זכות גמור
 ומסירה אם יתברר אח"כ שהבעל חי נהי דבודאי נעשה לה החומר שתצא מזה
 ומזה משום דכל ההיתר בנוי על החומר שבסופה אבתי לענין המכשול בעבירה
 שאנו—ובכ"י אם נאמר לעשות התיקון הזה יהא זה חומר המביא לידי קולא
 ויבוא מזה לידי התפרצות להשתמש בזה ההקנה גם כשאין היתר מסירת הדין
 ומשמע סמהניהון פי האישה יניסת ע"פ ביד אפשר שבא בעלה אח"כ ומ"מ
 לא עשו חכמים הקנה זו שלא הניטא עד שב"ד יזכי לה גט כנ"ל ולא יהי חשש
 גם דמי שמיא הרי דלא רצי חכמים בתקנה זו (ויש לומר קצת לפמ"ש בספרי חבת
 הקידוש סי' ה' בדברי הח"ס דף פ"ב דאמרי קדושי מעות דבשיש לה אפשרות
 להנשא לכהן יש עדיפות מה שגם הבעל השני ידקדק ויחקיר ויתברר לו).

שו"ת היכל יצחק אבן העזר ב סימן סד

ב. [גט ע"י זיכור, חידושו של הרב קלצקין וההשגות עליו. אומר אמרו. מילי לא מימסרי לשליח] (ד) והנה הג"מ אלי' קלצקין ז"ל אב"ד לובלין בקונטרס דברים אחרים סימן מ"ד יצא לדון בדבר חדש, במי שמעגן אשתו שנים רבות, ואילו היו הב"ד יודעין שהוא בחיים ואינו יכול לבוא אליה, באופן שהגירושין הנם בבחינת זה נהנה וזה לא חסר, שהוא אין לו שום תועלת במה שהיא קשורה בו, ומאיך היא תוכל לבוא למכשולים, והגירושין הם רק זכות לו, ובפרט לאחר תקנת רגמ"ה אחרי הגט הוא יוכל לישא אשה אחרת, ובכה"ג רמי חיובא עליו שיגרשנה - אולי יש יכולת ביד ב"ד לומר לסופר לכתוב ולעדים לחתום וליתן לה גט, דשליחותא דבעל קעבדי, לפי מ"ש האור זרוע הל' פסחים (סימן רכ"ד) דבאופן שאינו מפסיד משלו, מהני מה דהוי זכות בשבילו וא"צ תורת שליחות. והגם כשאין הסופר שומע מפי הבעל אינו כותב לשמה, שאני היכא דסתמא לגירושין עומדת, דכה"ג סמכו דעתייהו דסופר ועדים לכתוב ולחתום לשמה. עיי"ש בדברי הגאב"ד דלובלין ז"ל.

(ה) והנה כנגד החידוש המפתיע הזה יצא יבל"ח אחד מגדולי הישישים בעיר קדשנו. הג"מ ישראל זאב מינצברג שליט"א, ופרסם קונטרס בשם היתר עגונה (ירושלים, אדר תש"ה), ובפירושו הוא אומר שהוא העיר על זה את הגר"א קלצקין ז"ל ששם מכשול על דרך עמו, והוא ז"ל ביקש ממנו לפרסם קונטרס כנגדו, והוא כותב שם עמוד כ"ג שהרב קלצקין ז"ל במח"כ דיבר דברים בטילים והבלים וכו'. יעו"ש...

(טז) והנה הרב מינצברג נ"י עושה את הגרא"ק ז"ל טועה גמור, כאילו לא ידע דברים שתינוקות של בית רבן יודעים אותו, שצריך ציווי הבעל בפיו, וכו'. אבל כבר נהגנו למנות שלוחין לכתובה וכו' בכתב, ובצירוף אמירה בפה, והשלוחין במרחק רב מהממנה. וכבר היו ראשונים שהכשירו מינוי שלא בפני השליח אף לכתובה. שהעיקר הוא שבגט א"צ הגדה בפה אלא בירור רצונו המוחלט של הבעל [ומילי לא מימסרי לשליח אינו מפני שהשליח השני לא נצטווה מפי הבעל ישיר, אלא ענין אחר. ואומר אמרו ג"כ ענין אחר]. אבל אם נניח שיש אפשרות של זיכוי גט לבעל, היות זכות ברור היא לו, לא יבטל הגט משום שלא ציווה הבעל ישיר. שלא מצינו תורת שליחות מיוחדת לגט בתור שכך, אלא הגורם המיוחד של לשמה. ואם זהו זכות גמור ללא צל של ספק, אין זה כ"כ מופרך מעיקרא שאין זו כתיבה לשמו ולשם גירושין, לשם כריתות, שהרי זה כאילו הבעל עומד לפנינו ומצווה ואומר ומצווה ואומר.

אלא שגט שונה מצד טבע הענין, שאשה בסתמא אינה עומדת לגירושין, ואין זה כשוחט פסחו של חברו, אע"פ שלשם בעלים מעכב אבל סתמא כשר הואיל ולשם כך הוא עומד. וגם קשה למאד לצייר מצב שיהא בגרושין ודאי לגמרי נקי מצל של חוב, היינו חוב מצד המסיבות, כי שמה בעל במצב שהוא נמצא רוצה לצער את אשתו שתצטער עמו, וכהנה וכהנה, עקוב הלב מכל ואנוש הוא מי ידענו, ואם כי אלו הן מציאות רחוקות, מכ"מ לא יעלה הדבר על הלב למעשה, מפני החומר של אשת איש ר"ל (יז) ואינני אפילו חולם על זיכוי גט בדרך שהציע הגאון הרב דלובלין ז"ל, כנ"ל. והיינו למעשה. אבל עצם הרעיון מבחינת המחשבה ההלכותית, איננו כ"כ בורכא כמו שמדמה הרב מינצברג נ"י.

תדע, שנסתפקו כבר חכמי התלמוד ז"ל בבבלי (וידוע מה שבירושלמי שיש לדון בו, ואכ"מ) במזכה גט לאשה במקום יבם, ואילולא הספק שמה ברצונה להתיבם, זימנין דרחמה ליה, היה זה גט גמור, אעפ"י שהאשה בריחוק מקום ואינה יודעת מזה כלום, ושליח לקבלה אינו מתמנה אלא על פיה, ובזה חכה יפה ככח הבעל בענין הגירושין עצמן, והרמ"ה ז"ל פוסק שאין שליח לקבלה עושה שליח אחר מפני שמילי לא מימסרי לשליח, ואעפ"י כ"אילולא הספק משום צד חובה לה, היה הזיכוי מועיל, ואין אומרים שצריך שהצו יבוא ממנה ישיר אל השליח. אעפ"י שדנים בזה מילי לא מימסרי לשליח, אלא שכל שלנו ברור הזכות לה, הרי זו כאילו היא מדברת ומצווה את השליח ואומרת לו היה שלוחי לקבל גטי מיד בעלי.

ד. [דין מכתב הבעל בנידון דידן. אומר אמרו בכתב. גירושין - דבר שביד הבעל] (יח) ברם, אני מכוין לנקודה אחרת. **לא ח"ו להכריע לזכות גט לבעל, כדברי הרב מלובלין ז"ל, במסיבות ידועות חלילה וחלילה! לא יעלה על הדעת!**

שו"ת שרידי אש חלק א סימן צ

ד. בודאי ידוע לכ"ג שליט"א ההיתר שהמציא הגאון הגדול ר' אלי' קלצקין זצ"ל מפעיה"ק של זיכוי גט לבעל שנאבד במלחמה, שסמך בעיקר על הגאון ר' יצחק אלחנן זצ"ל בבאר יצחק שאומרים גם זכין מאדם שזהו זכות גדול לו, ואין לו שום ענין באשתו אם הוא חי, ואמר לי הרב הגאון ר' שלמה דוד כהנא זצ"ל, שכך עשו מעשה בווארשא, **אבל מסופקני ביסודות.** ועוד, **שאני חושש אם נעשה דבר כזה שלא תצא מזה חרובה שיעשו גיטין על כרחם של בעלים, היינו לא שכופין אותם עפ"י דין עד שיאמר רוצה אני אלא במסרב בפירוש לגרש,** וכבר אירע כזה באיטליא שהבי"ד שלהם פסקו לסדר גט בשביל בעל שעמד בסירובו וטלגרפנו אליהם שהבנים יהיו ממזרים וכנראה נשתקע הדבר אבל מי יודע אם לא יעשו כך במדינות רחוקות, וכבר יצא פה קונטרס מהגר"ז מינצברג שליט"א, אחד מזקני ההוראה בירושלים, כנגד ההוראה הנ"ל של הגאון קלצקין זצ"ל, ויראתי לסמוך על זה, אם כי בתשובה סלקתי אי אילו מהפירוכות שלו, אבל למעשה ובאיסור אשת איש שאני, כמובן.

3) Kiddushin Conditioned on Bais Din

יום הגדול סימן עז

ואמנם חדשים מקרוב באלו רבנים אחדים מרבני קושטא הי"ו ילאו לידון לתקנת

ענונית, ע"י שיעשו תנאים רבים בשעת הקדושין שאם יסע הבעל אח"כ למרחקים או יתקוטט עס אשתו זמן רב וכל כיוצא בזה, שיפקעו קידושו למפרע, והאריכו בזה הרבנים הנו' במחברתם „קידושין על תנאי" שהדפיסו מש' תרפ"ד ושלחוה לרבני הדור לחוות דעתם ע"ז, וגם לי הקטן פנו אלי בזה, וז"ל מכתבם האחרון שכתבו לי :

אור כי יהל, תפארת ישראל, הרה"ג כבוד ר"ד יעקב משה שולידאנו הי"ו. רב נכבד, זה כשנתים ששלחנו למעכ"ת מכתבנו בלרוף מחברתנו „קדושין על תנאי" ובה הולנו הלעתנו לפני מעכ"ת ולפני הרבנים המובהקים הי"ו אחר שנו"ג דו"ז בש"ס ופוסקים, להטיל מהיום הזה ומעלה תנאי לטובת האשה בשעת הקדושין והגשוואין שלא תלכדנה בכבלי הענון וכו' וחלינו פנ"ק להשיבנו דבר לפי רוחב דעתו ועיונו אם לקרב הלעתנו או להחק, והנה עד עתה לא קבלנו מענה ממע"כ, ובראותנו כי הסבות שהמרינונו אז להתענין בדבר הזה הן הנח בתקפן ועוד עלו למעלה ראש בימים האלו ובוה נגרס לקבלת קדושת האישות אם לא נקדים רפואה למכה, לא יבולנו לחכות ולהתאפק, ונפן עוה"פ להרבנים שעוד לא הסגנו מהם תשובה עוה, שמע"כ אחד מהם, ולחלות פנ"ק שיחלמו לחוס על תקנת בנות יב' ולהטפל בענין זה ולהשיבנו דבר, ואם לדעתם הק' הלעתנו ראוייה להתקבל, יודיענו כי הם מסכימים אהנו, ואם להיפך שלפי סברתם אין ממש בדברנו, יודיענו טעמם ונימוקם בראיות ברורות וכו' ואם הלדק אחס נעגדס עטרה לראשנו כי ה' יודע שכל כוונתנו אלשמים והאמת אהובה אללנו וכו' וגשארנו דשו"ג, הנו"ח ב"א כיון התרפ"ו, כ"ד בדה"ל עוב"י קושטא יע"א, ילחק בכ"ר אליעזר, רפאל דוד סאבאין, משה ו' חביב, יעקב ארגואיסי, ילחק שאקי :

וזה תוכן תשובתי אליהם, מיום כ"ז אב תרפ"ג, בשינויים קלס :

ליד הקו' מע' הרבנים דנ' יושבי על בדין בעוב"י קושטא יע"א.

זאת למודעי מקבלת מכו"ק ומחברתם מכבד, ומהמשך דברי יובן מדוע נמנעתי מהיות מהזיוין להסכים על הלעתם, אעפ"י שהנני מכיר בהלורך הגדול ליטפל בתקנת בנות ישראל הענויות, והנה מבלי להכנס לתוך המו"מ והשו"פ שבמחברתם הנו', ראיתי להעיר על עלס ההלעה אם בכלל כדאית והאפשרית, יען אנכי הרוחה שבהלעתם כללו הרבה תנאים שיטיל המקדש עליו בשעת הקדושין, אם יסע למרחוק, אם ימיר דתו, אם יסרב לתת גט לאשתו להמרות דברי הב"ד שיגורו עליו לגרש, אם יתעבב בחו"ל ולא ישוב, אם תחבענו אשתו לדין ולא יליית, אם יחלה בחולי הרוח או במחלות מדבקות, אם לא תרצה האשה לדור בעיר הבעל, וכו' והנה לתת כל כך תנאים בשעת הקידושין, קשה הדבר, ואם התירו תנאי כזה לגבי יבס או אח מומר, כמ"ס החת"ס והפוס' המובהאים במחברתם ועי' שדי חמד מע' אישות סו' ב' דס"א שרלה לחדש זה גם בנשתפית אשתו שישא אחרת ע"מ שאם נתרפאה הראשונה שיפקעו קידושי השניה וכו', סו"ס כ"ז הוא דבר מסוים ומוגבל, אבל להתנות על כל רעה שתהיה אח"כ מזד הבעל, לא יבצר שהתנאי לא יהיה כתיקונם, ועוד אני אומר שבתקנה זו אנו יולאים מהפח וטופלים ח"ו בפחת, כי כמה ערוב ילמח מזה, למשל, כשאנאם הבעל ולא בא בזמן הקבוע שקבע בתנאו שהיה בעת

הקדושין, אז מה נקרא אינם, או כשחלה במחלות ורופא אומר מדבק, ורופא אחר אומר לא, וכן אם שתקה האשה ולא מיחתה כשעבר הזמן או כשחלה, ואח"כ מיחתה, וכן אם הפקיעו ב"ד הקידושין, ושוב חזרו וישבו ביחד דהוי כגירש וחזר ונתייחד עמה שבס' קמ"ט, ואז פקע התנאי הראשון, וכן אם האשה הרשתה לבעל לנסוע יותר מזמן המוגבל דהוי כחלה לתנאי ע"י ס' ל"ח סל"ג, וכן לפעמים שהאיש יעבור על התנאי בכוונה ויזדו בכדי שיפקיע הקידושין, והאשה אינה רואה בזה כ"א להיות אגידא ביה, וגמלא תקנתה לקלקלה, וכמה ערחו הראשונים שלא תהא קלה בעיניו להוליאה, וחרס ר"ג ושבוטה שנתקנה בב"מ בכחובה שלא יגרשנה בע"כ יוכיחו, וכן לפעמים שהאשה חתן עיניה בלאחר ותסתדל לרמות את הבעל שהוא יעבור על התנאי ותלא ממנו בהפקעת קידושיו וגמלא מוליאה שלא לרנוט, כי על כן לא מלאחי לורך לדון בהלצה הגו', ועי' בהלק"ט ח"ב ס' רל"ט מה שסיך לזה :

עד כאן היו דברי בהשוותי לרבני קושטא הי"ג, ומאז נשתתק הדבר ולא אדע אם המשיכו בהלצה הגו', או חדלו ממנה, וכעת אני אימר שכל לגבי דירי יותר קל היה להליע ההלצה הגו' באופן אחר, היינו, שכל אדם שיקדש אשה יאמר בפירוש בשעת הקידושין שהוא מקדש אותה על דעת רבני ברה"צ שבעיר, שאם ימצאו שלא התנהג אותה כרין וכשורה, שיהיה הבח בידם להפקיע קידושיו אלו למפרע, ותנאי כזה יהיה גם בשעת היהוד, ובשבוטה, על דרך שכתבו רבני קושטא הגו' במחברתם הגו', ולדעת, באופן כזה שהקדושין נעשו מתחלתם על דעת ברה"ל, הרי הדבר מסור לידם שיוכלו להפקיעם כשיראו שהבעל מעגן אותה וכו"ב, שהרי מידי הוא טעמא דארו"ל אפקעינהו רבנן לקידושין באותם שזכרו בש"ס, משום דאדעתא דרבנן מקדש, ובמקום שהם לא הפקיעו, אנו לא יכולים להפקיע כמ"ס הראשונים והג"י שהבאתי לעיל, ואח"כ כשהקדושין נעשו מתחלתם אדעתיהו דבי דינא, יש כח ביד ב"ד הזמן להפקיעם, ומדברי הקדור פס"ד מרבני ירוש' הקדמונים שזכרתי לעיל, מבוחר זאת ג"כ בהדיא, שאם תהיה הסכמה מחכמי הדור, שיוכלו להפקיע קדושין לתקנת העגנות, יפה כחם להפקיע, וכן מלאנו בראשונים שתיקנו הפקעת קידושין למקדש שלא 'צעברה או חוק לב"ד ע"י ברבני זמננו בס' שמחה לאיש אה"ע ס' ק' ותעלמות לב ח"א ס' י"ד וח"ב אה"ע ס' א' ומזר דבש אה"ע ס' .. וזאת, שנקבעה תקנה זו להלכה ולמעשה בהרבה מדינות מתפלות ישראל כדוע, וביחוד בערי מזרים כמוצא בס' נהר מזרים אה"ע דקע"ב עד קע"ה ובס' טה שלום מר"א חזן בחאה"ע עש"ב, ואח"כ ה"ג נמא שיכולים חכמי הדור או חכמי כל מדינה ומדינה בפ"ע להסכים ולתקן באופן כללי בשעת הקידושין שהבעל מקדש על דעת ב"ד שצדדינה היא ושיהיה הכח מסור לידם להפקיעם בכל עת שיראו לחזק כנ"ל :

דן אמת שיש לחלק בין הסכמה כזו, ובין תקנת הפקעת הקידושין שחוק לב"ד ושלא בעשרה, דהיא, ע"י התקנה נפסלו הקידושין עלמס, והריעותא היא בנוף הקידושין, משא"כ כאן, שסו"ס הקידושין כשרים, ואנו באים להפקיעם אח"כ למפרע, ועוד שנתקנת הפקעת הקידושין חוק לב"ד וכו' הגו' עלמה, כהנו רבני ירושלים בתשובתם שבס' שמחה לאיש הגו', שאם כבר כנסה לחופה ובעל, לא אלימא התקנה היא להפקיע הקדושין דאין כח ב"ד יפה בכהאי גוונא ע"ש, וכן ראיתי שכתב החתם סופר באה"ע ס' ק"ח וק"ט

שהסכמה הגו' שעשו אותה בכמה מדינות היא רק לקידושי כסף ולא כשכנס ובעל, דאז
 אחריון דבעל לשם קדושין וכו' ע"ש, ואנכי אזכיר שבענין זה עברו בין בית דינו פה
 שבעיר מזרח, ובין ב"ד שבגואל אמון, חילוקי דעות, שדעת ב"ד שבגואל היא שהפקעת
 הקדושין הגו' מהגויא גם לכנס ובעל, וגמטו בזה אחרי דעתו של הרה"ג מהר"א חזן ז"ל
 צ"ט ט"ה שלום שם שכתב כן, אך דעתו היתה להחמיר, שחשבו לדעתם של רבני ירושלים
 והחמ"ס הגו', ושם ראינו שב"ה שיערי רחמים ח"ב אה"ע סי' י"ו וי"ז עבר ויכח ארוך
 בזה בין הרב מתלמסאן כמהר"ח בלייח ז"ל ובין הרהמ"ח הגו', והן אמנם אין לכתב
 שמדברי הרה"ח ש' למורא למהר"ש יונה סי' ק' שהוא מהרבנים הקדמונים החומכים בתקנת
 ההפקעה נראה דאף בכנס ובעל הקדושין מופקעים ע"ש ולפלא על רבני ירושלים הגו'
 והרב שער הגו' שלא ראו דבריו, באופן שעכ"פ אנו חשבו להוראה, והלכנוה נט היכא
 דאפשר, וא"כ גם מה שכתבתי להלע שיהיה הנאי בשעת הקדושין שיהיו על דעת ב"ד
 שיוכלו אח"כ הב"ד להפקיע הנשואין, זה תלוי במחלוקת הגו', שלדעת רבני ירושלים
 והשער הגו', לא יכולים להפקיע בשכנס ובעל, ולדעת ר"א חזן ושי למורא הגו', יכולים
 להפקיע, ואמנם י"ל דשאני בתקנת הקהלות הגו' דהתקנה מתחלה עשויה על הקדושין
 דוקא, או בסתם, שלא מפורש בה כ"א הפקעת הקדושין, ולא חופה וגשואין, אבל אם
 מתחלה פירשו בתקנה בהדיא שהם מפקיעים את הקדושין והחופה והגשואה, אז מהני להפקיע
 הכל אף בכנס ובעל, ויש לי אריכות דברים בזה וכמה שפלגו הרב השואל והמשיב
 שבש"ס שיערי רחמים הגו' ע"ש צ"ב, אך די לע"ע בזה כמה שכתבתי, ועי' עוד בתקנות
 רבני קסטיליא שגדפסו בכרס חמר מר"א אנקאויה ח"ב דף ב' ששם מוצא ג"כ שהקנה
 הפקעת הקדושין במקדש שלא בעברה וכו', היתה אף בכנס לחופה, אלא דבכ"ז במקום
 דאפשר להשיג נט מהבעל, היו מזריכים נט ע"ש בדף ל"ו, ומעתה יש לנו לומר שהלעתי
 הגו' שבעת הקדושין יאמר שמקדשה על דעת ב"ד שבעיר, היא הלעה נכונה ותיקון הגון
 שיוכלו ב"ד להפקיע קידושין אף בכנס ובעל, בכל עת וזמן שימלאו ב"ד שראוי ונחוק
 להפקיע, ובכ"ז אני תולה הדבר בדעת גדולי רבני דורנו שידונו על הצעה זו
 ויחליטו לקרבה או לרחקה :